

AVTOR, ŽANR, STIL'Ų JK PARAMETRI POETIKI

Ibrahim Aslan

SEZAI KARAKOÇ'UN HIZIRLA KIRK SAAT ADLI ESERİNDE GÜL MOTİFİ

Sezai Karakoç, büyük bir medeniyet idealinin sahibidir. Bu idealde, her medeniyet idealinde olması gerektiği gibi, şiir de çok önemli bir yere sahiptir. O beslendiği ve içinde yaşadığı medeniyetin şiirinden yararlanırken ve o şiiri geleceğin büyük idealine taşıırken şiirdeki önemli unsurlardan biri olan "gül" motifine çokça vermiştir. Karakoç bu idealinde geleneği günümüze taşımıştır. Geleneği günümüze taşıırken kendinden de günümüzden de çok şey katmıştır. Bu kendindenliği, bu "bulguculuğu" geleneğin gül unsurunu günümüz şiirine taşıırken de uygulamıştır. Bu çalışmada şairin önemli eserlerinden Hızır-la Kırk Saat'te "gül" motifinin günümüze taşınışına tanıklık edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: ideal, şiir, gül, motif.

SEZAI KARAKOÇ

Sezai Karakoç 1933 yılında Diyarbakır'ın Ergani ilçesinde doğdu. 1955'te Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesinin mali şubesinde mezun oldu. 1973 yılına kadar resmi görevlerde çalıştı. 1990 yılında Diriliş Partisi'ni kurdu. Yedi yıl, adı geçen partinin genel başkanlığını yürüttü. 1997 tarihinde partisi kapatıldı. Karakoç halen, bu tarihten bir süre sonra kurulan Yüce Diriliş Partisi'nin Genel Başkanı'dır. (Karataş 2013)

Türkiye'nin en büyük sanat ve fikir adamlarındandır. Diriliş Yayınları bünyesinde yayınlanan 9 şiir, 2 hikaye, 2 piyes, 2 çeviri şiir, 27 düşünce, 3 deneme, 3 inceleme, 4 günlük yazı(lar), 4 söyleşi kitabına imza atmıştır. Yayınlanmış, kitaplaşmamış bir çok yazısı da vardır. Şiir Sanatı, Diriliş gibi öncü dergilerin ağır yükünü omuzlamıştır.

Geniş fikir ve his ufkuyla dünya medeniyetine hizmet etmektedir. Doğu ve batıya vukufiyetinin, sadece çevirilerini yaptığı şu isimler bile göstergesidir: Kaab bin Züheyr, Hassan bin Sabit, Zünnun-ı Mısri, Mütenebbi, Ebu Nüvas, İmam-ı Busiri, İbn-i Cabir, Ebülbeke Salih bin Şerif, Mevlana Celaleddin-i Rumi, Gerard de Nerval, Charles Baudelaire, Arthur Rimbaud, Paul Valery, Paul Claudel, Guillaume Apollinaire, Max Jacop, bSaint-John Perse, Jacques Prevert, Guillevic, Paul Gilson, Salvatore Quasimodo, Alain, Claude Mauriac, Andre Malraux, Louis Chauvet, Michel Palmier, Jean Lacroix, Jean

Guitton, Tennessee Williams, Eugene Ionesco, Alain Bosquet...

1968 MTTTB Milli Hizmet Madalyası

1970 Sürgündeki Macar Yazarlar Gümüş Madalya Ödülü

1982 Türkiye Yazarlar Birliği Hikaye Ödülü

1988 Türkiye Yazarlar Birliği Üstün Hizmet Ödülü

1991 Dünya Kültür ve Sanat Akademisi Ödülü

2006 TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü

2011 Cumhurbaşkanlığı Edebiyat Büyük Ödülü

2012 Ekonomik İşbirliği Teşkilatı(EİT) Tarih, Kültür, Edebiyat ve Güzel Sanatlar Büyük Ödülü

HIZIRLA KIRK SAAT

Sezai Karakoç'un 1967 yılında yayınladığı şiir kitabıdır. Şiirin hikayesini şu şekilde aktarır: "Hızır-la Kırk Saat adlı, kırk bölümlü şiirimi 1967 yılı mayıs ve haziran aylarında, Yenikapı'da, deniz kenarında, kalyaklar arasındaki bir kır kahvesinde yazdım. Aşağı yukarı, kırk gün akşam üzeri, bir iki saat, orda, deniz dalgalarının kıyıya çarpma seslerini dinleyerek ve her seferinde şiirin bir bölümünü yazarak kitabı tamamladım. Zaten, bu yüzdendir ki şiire, Hızır-la Kırk Saat ismini verdim: Sanki orada Hızır'a randevu vermiştim de, her gidişimde, bu randevunun verimi ve armağanı olarak bir bölümle döndüm" (Karakoç 1996).

Hızır (as), İslam kültüründe çok genişçe yer alan, çok çeşitli yorumlara konu olan bir isimdir. İslam medeniyetinin dışında da yer bulmakla beraber, daha çok bu medeniyetin kültürel unsurları içerisinde yer almıştır. “Hızır (as), ismi Kur’an-ı Kerim’de açıkça belirtilmeksizin ‘salih kul’ unvanıyla zikredilir ve Hz. Musa’nın kendisiyle yaptığı seyahatten bahsedilir. Kim olduğuna dair temel bilgiler ise, en doğru ve güvenilir şekilde ancak hadis-i şeriflerde bulunmaktadır... Bastığı yerlerin yeşillenmesi; ...hikmetini ancak kendisinin bildiği bazı icraatlarda bulunması; darda kalmışların imdatlarına yetişmesi; bir görünüşün sonra ansızın sır olup kaybolması; ...kendisi gibi ebedi hayata mazhar olan Hz. İlyas’la buluşup görüşmeleri... Daha bunlar gibi onunla alakalı pek çok telakki; Hintçe, Arapça ve Yunanca da dahil daha pek çok dilde olduğu gibi bizim Türk Dilimizde de bazı deyim ve atasözlerin meydana gelmesini netice vermiştir. Öyle ki Hızır (as), Türkçe’imize kendi ruh ve manası etrafında örgülenmiş muhteşem bir dil kültürü hediye etmiş ve adeta ölümsüzleşmiştir” (Hub 2001).

Sezai Karakoç’un şiirinde, kitabında da Hızır(as) bu canlılığı, bu “ölümsüzlüğüyle” devirleri, asırları dolaşır... Hızır, şiirin çeşitli bölümlerinde insanlık tarihinin sayfalarında dolaşan, canlılığın, diriliğin, dirilişin sembolü olur.

İç içe giren zamanlar, tarihi tablolar, şairin Hızır’la iç içe geçen konuşmaları, gelenek, modernlik adına bir kucaklaşma da oluşturur. “Sezai Karakoç özgün bileşim şairidir bence. Modern şiirimizde manevi ve dinsel değerleri evrensel kültürlerle birlikte özümseyerek, gelenekle yenilik arasında dinamik ilişkiler kurarak benzeri olmayan bir “mitopoesis” yaratmıştır. Karakoç, bir düşünür olarak İslamiyete getirdiği yeni yorumların ötesinde, şiirinde çok yönlü ve özgün bir senteze ulaştı. Hızır’la Kırk Saat bu tarzın bir başyapıtıdır” (Halman 2010).

HIZIRLA KIRK SAAT’TE GÜL

Hızır’la Kırk Saat, üzerinde çalışan araştırmacılar tarafından edebi tür tasnifinde epeyce zorlanılan bir eserdir. Hızır’la Kırk Saat, “bir arayış değil, büyük bir medeniyetin sergisidir. Geçmişin ve bugünün, belki de çağa model olacak özel yaşantıların albümüdür” (Karataş 2013), “Hızır’la Kırk Saat’e destan ağırlığı taşıyan, insana bu baskıyı yapan bir roman diyeceğim gelir. Asırların amacı olarak biriken bir medeniyetin iç romanı. Fakat bir yerde de çabuk bir deyişle, bir açıklamayı da mümkün kılacağı için bir opera” (Zarifgil; Karataş 2013), “modern bir epeye” (Karataş 2013), “mevlut tekniği” (Turan; Karataş 2013).

Ali Haydar Haksal da “yepyeni bir Mevlid’le yüz yüze gel” diğini ifade eder. (Haksal 2007) Mesnevi adlandırmasında da bulunur, tereddütlerle beraber: “Mesnevi formu içinde tanımlansa bile, yeni bir şiir formudur bu. Hızır’la Kırk Saat mesnevisi modern şiire her yönüyle bir açılım kazandırır. Sezai Karakoç’a ait, ona özgü” (Haksal 2007) Şaban Abak da “mesnevi” demeyi tercih edenlerdendir (Abak 2007).

Türünün bu adlandırma çeşitliliği eserin kucaklayıcılığını gösterir. Bu kucaklayıcılık adına “gül” de önemli bir semboldür. Karakoç’un yetiştiği medeniyetin sanatında, estetiğinde, edebiyatında, şiirinde, genel olarak tüm kültürel unsurlarında çeşitli sembolize gücüyle ve etrafında oluşan edebiyatıyla gül, zengin bir motif, engin ve rengin bir simgedir. Divan Edebiyatı’nda, Yeni Edebiyat’ta, Halk Edebiyatı’nda gül bu renkliliğiyle kullanılagelmiştir.

Sezai Karakoç’un dünyasında da “gül” her zaman için önemini korumuştur. Bir başka şiirinin hikayesini anlatırken de olsa “gül” ün onun dünyasındaki yeri şudur: “1952 baharı girerken 19 yaşında ve Mülkiye ikinci sınıftayım. Bir şiir üzerine çalışıyorum. ... ‘Gül’ kavramını yeniden diriltmenin gereğini düşünüyordum hep. ... ,aşağılanan ‘gül’ kavramını yeniden gündeme getirmek istedim” (Karataş 242)/

“Gül”, şairin dünyasında bu ondokuz yaş günlerinin çok öncesinden beri yer etmiştir. Resmi kayıtlarda Ocak ayında doğmuş gözüke de (Karataş 21) ‘güller’, gülün açıldığı ay manasında gülan, mayıs ayında doğmuştur (Karataş 30). Ömrü, hep bu doğumunun güle işaretleriyle gül ekseninde geçen şair bir çok eserinde olduğu gibi Hızır’la(as) yolculuğunu anlattığı Hızır’la Kırk Saat’te de güle çokça yer vermiştir.

Bu gül heyecanı ekseninde şairin bu şiirinde, bu kitabında gülün işlenişine, gül heyecanına, bu nakış nakış gül motiflerine bakmaya çalışacağız:

1. GÜL VE HIZIR(AS)

Hızır’la Kırk Saat’te gül kelimesi 19 defa geçmektedir (Atıflar için: Şiirler 1 Hızır’la Kırk Saat Diriliş Yayınları 7. Baskı 1995).

Kitapta gül kelimesi ilk olarak 7. bölümde kullanılmıştır. Bu bölüm ilk bölümlerin haricinde Hızır’ın fiziki portresini de adeta anlatır gibidir. İlk altı bölümde misyonunu anlatan Hızır, kimi zaman şairle iç içe geçen konuşmalarıyla Hızır, bu bölümde daha somutça son mısra gülle irtibatlandırılarak anlatılmıştır:

Bugün iki çocuğun konuşmasına kulak konuğu oldum

*Biri beni öbürüne çiziyordu
Hızırın çizgileri derindir diyordu
Su ısltıdır karanlıkta gözleri
Sağ kolunun çizgisi parlarsa
Tanda bir palmye gibi
Sol kolu karanlık kış gecesi
Yaşı hep altmış üç
Yüzü yeni gelmiş bir vahiy gibi*

*Gözlerinin önünde hep rahman suresi
Kalbi hep yasin okur
Kulağında ilk ayetlerin depresi
Ben Hızırı gördüm kardeşim
Ermişler için topluyordu zeytinleri
Konuşması hint ilahisi
Ürküntüsü çocuk çilesi
Genellikle dağ havasını taşıyan biri
Yemesi bir gülün dirilişi (sayfa 15)*

İlk iki mısradaki konuşan Hızır'dır. Sonraki mısralarda Hızır'ın tarifi yapılır. Yapılan tarifler Hz. Peygamber'in (as) hayatından izler de taşımaktadır. Tarif dolu mısralar içinde şu mısra da dikkat çekmektedir.

Gözlerinin önünde hep rahman suresi canlanır.

Rahman Suresi'nin 37. ayetinde ilginç bir gül benzetmesi vardır: "Gök yarılıp kızıl sahtiyan gibi kıpkırmızı bir güle dönüştüğünde öyle müthiş işler olacak ki!" (Yıldırım, Kasım 2005) İnsanlık tarihinden tablolar aktararak şaire yol göstericilik yapacak Hızır sureten anlatılırken insanlığın tarihinin çok önemli sonunun, kıyametin gül tasviriyle anlatıldığı sureye de işaret edilmektedir. Bu telmih gülün bütün hissiyatıyla şairi doldurduğunu da göstermektedir. İnsanlığa şahit, insanlıkla yaşatmışçasına tarihi aksettiren Hızır, insani bir özellik olan yemesiyle de gül ekseninde anlatılır:

Yemesi bir gülün dirilişi (sayfa 15)

Gülün dirilişi, tohumun yeşermesi, dal budak salması, gonca olması, çiçeğin serpilmesi itibarıyla bir sürecin seyridir. Bu diriliş canlılığın, estetik yoğunluğun adıdır. Gül solgun olsa bile güzelliğiyle belirginken diri olunca çok daha güzeldir. Bu güzelliğe şahit olan bir de bunun safhalarına emeğiyle şahit olduysa, çilesine vakıfsa o güzellik katmerleşir, gül bir triyandafil olur, bir gül-i sadberk olur.

Evet gül, yetişmesi itibarıyla, her emek isteyen iş gibi meşakkatlidir. Ama ne gam gayesi gül yetiştirmek olanlar için.

Şair Hızır'ın diliyle gülü şöyle de anlatır:

Benim konuşmalarım

Çin yazıtları gibi

Çevre benim söylediklerimi kaydeder

Ama kaydetmez kendisine söz söylediğimin sözlerini

Taşların kalb atışlarını duyanlar

Yalnız onlar okur benim söylediklerimi

Benim kitabım bu kadardır

Yazıtım kısadır

Anıtım yoktur

Bahar senin öncün

Güz benim artçım

Güz İsamın

Kış Yahyanın

Bahar yaz güz kış

Ben sen İsa ve Yahya

Bir gülü yetiştirmek için

Yaratılmışız

Şükür Tanrıya (sayfa 16-18)

Bütün zamanlar, mevsimler, çileler, sevinçler gülün yetiştirilmesi içindir, gül canlılığını koruyacak, yeşillikler içinde aşkın rengi kırmızılığını muhafaza edecektir. Farklı renkleri olsa da gül genelde kırmızılığıyla bilinir. Yeşilin ve kırmızının canlılığı Hızır'ın ve gül'ün eleleliğidir.

Ki Hızır:

Bunlar kır papirüsleri

Bir şiirin ipek sayfalarıdır

Su düşmeyen bir koğuğa saklarlar onu

Sonra güneş açınca

O sayfa ağızlarında

Tekrar çıkarlar çayırlara

Benim rengimi hızır rengini boyamaya (sayfa 44)

Hızır yeşil demek.

Tenleri bir hızır konuğu gibi yeşil ve al (sayfa 48)

Al, kırmızı. Yeşille hızırla elele veren kırmızı, gül...

Kıyamet gününden önce

Hızır çekilecektir yeryüzünden

Sonra yeşillikleri yaylaların (sayfa 121)

Yeşil ve kırmızı, Hızır ve Gül vazifelerini tamamlamıştır. Sonun vaktidir. Zaten

"Bir gülü yetiştirmek için

Yaratılmış" tılar (sayfa 18)

Kıyamet sonrası mahşerde yeni diriliş gerçekleşecektir. Hızır'ın bir gül yetiştirmek için yaratılmış Hızır'ın hayatı, insanın hayatı için gerekli olan yiyeceği bir gülün dirilişine benzetilen Hızır'ın hayatı hep bir diriliştir:

Korkularımdan ördüyse de ulu bir kefen

Yatağı kabir yapıp bir ölü gibi durdum

Yeter bir zamanın sürek avında

Dirildim bir örnek gibi mahşerden (sayfa 75)

Mahşer örneğicesine dirilen Hızır soluğuyla gül yetiştirir:

Bir kente girdim mi

Bahar yağmuru gibi girerim

Rüzgarların arkadaşı atlar gibi

Büyütürüm güllerimi (sayfa 39-40)

Yetiştirdiği güllerin bağı, bahçesini, baharını da oluşturmaya, muhafaza etmeye çalışır Hızır :

Ölen insan

Al tutmuş toprağı alkışlamadan

Biz yeşilin yıldönümünü kutlayalım

Baharı muştulayalım (sayfa 32)

2. GÜL VE KOKU

"İtir gülün sesi, ışık sonsuzun..." der, Cemil Meriç... Gül ve koku ayrılmaz bir bütündür. Koku, sesidir gülün... Gülün güzelliklerini duyurur gülü görmemiş olanlara...

Karakoç da gülün sesine kulak vermiş; duymamış olanlara gülün sesini duyurmuştur. Hızır kırk saatlik randevunun 14. sünde şöyle söyler:

Suların kaynağında yım

Gül kokusunda

Elma terinde

Şafakta uykuyla uyanış içinde

Bir yanar bir sönerim

Uzayan bir fenerim (sayfa 33)

Suyun kaynağında oluşun duruluğu, elmanın çekiciliğini arttıracak, parlaklığını ziyadeleştirecek halin ifadesi olan teri, güneş doğmadan uyku mahmurluğunun içinde bulunuş, bu mahmurluğun bir fenerde de bir yanıp bir sönme şeklindeki ifadesi gülün kokusuyla bütünleştirilmiştir.

Su kaynağı itibarıyla berraksa gülün kokusu gibi bir ilancıdır. Elma, teriyle sesini daha gür duyuracak.

Şafak, gün doğmadan uyanışa çağırarak. Fener de yekdüze olmadan uyarıcı olacak. Ve gül de kokusunu duyuracaktır. Yeşil renkli Hızır gülün, muhtemel kırmızı gülün kokusunda saklanacaktır. Suyu, elmayla, şafakla, fenerle beraber, bunların kokuları, seslenişleriyle beraber gül de kokusuyla seslenecektir. Gül, uyanışa çağıracaktır, kokusuyla, tabiatın diğer unsurlarıyla:...

*Bahçede uyuyan çocuğu
Yüzüne vuran
Kirpiklerini kınakına gibi yakan gün uyandıramaz
da*

*Anne uyandırır babanın eşi uyandırır
İğde ve gül kokuları çeşme gümüşleri
Hurma çiçeği serçe ışınlarıyla
Bahar uyandıramaz da
Günlük süt için ayaklanmış
Evin keçisi koyunu ineği uyandırır (sayfa 43)
Bazen uyuyanı şafaktan sonra doğan günün ışığı,
iğdenin, gülün kokusu, bahar bile uyandıramaz...*

3.GÜL VE ELMA

Gül, "Gül ve Koku" başlığında verilen mısralarda da görüldüğü gibi;
*Gül kokusunda
Elma terinde (sayfa 33)
şeklinde elma unsuruyla da yanyana gelmiştir.
Elma, parlaklığı, canlılığı, bütünlüğü, kırmızılığı,
diriliği temsil eder:*

*Elmalarını ısırdım öfkeyle
Böylece iz bıraktım (sayfa 10)
Elmada bırakılan izle unutulmaz olunacaktır.
Gülün kokusuna eş bir terle bilinen elma,uyku uyanıklık arasında bir şafak belirginliğinde olacak,kendisine bırakılan,bütünlüğünün,kırmızılığı nın bölündüğü ısıyla bir iz taşıyacaktır.*

Gülün rengini alması gibidir elmanın kızarıklığı...
Canlılığı o kızarmayla alakalıdır:

*Bir tabutun vaktini anlat
Tabut değil bir kabile çadırıdır belki
Kum getirin özge çöller kumunu
Pekiştirmek için direnişini
Baş yanında duran bir şahin
Göge açık duruşuyla deyimlesin
Elma kızarma saatinin
Av çağrısını (sayfa 76)*

"Elma kızarma saati" av çağrısını arttıran bir vakittir.

4.GÜL VE İĞDE

Gül ve iğde Karakoç'un Hızır Kırk Saat haricindeki bir kitabında da,şiirinde de bir araya gelmiştir. Gül Muştusu'nda:

*İğde kokularında üzüm asmalarında güllerde
(Karakoç 1990 sayfa 82)*

İğde çiçeklerinden ve gülden önce (Karakoç 1990 sayfa 84)

*Ülkümüzü iğde ve gül bahçelerine saçtığımızda
(Karakoç 1990 sayfa 99)*

Hızır Kırk Saat'in on dokuzuncu randevusunda:

İğde ve gül kokuları çeşme gümüşleri (sayfa 43)

İğde ve gül bir aradadır.Çeşmenin suyunun gümüşsülüyle,berraklığıyla bir anılır.Gül güzelliğin berraklığı,iğde de tadının kadifemsiliğiyle duruluğun berraklığıdır adeta.

Yol vurulup gidiş anlatılırken,onuncu randevuda yola renk katan unsurlar arasında iğde de vardır:

Çıktım gittim iğde nar kavun tarlalarından (sayfa 22)

İğdenin alacakaranlıkta ay'ı bütünlediğinden de on ikinci randevuda dem vurulur:

Ki ay ev önlerinde

İğdelere batardı alacakaranlıkta

Alacakaranlıkta muştı sana (sayfa 29)

İğdeler söyleyemediklerimizin söyletildiği dillerdir de kimi zaman:

Söyleyemediklerini söyletirdin leylaklara

Mayısta

İğdelere nisanda (sayfa 49)

5.GÜL VE ÇIBAN

Gül güzelliklerin remzi olduğu gibi dikenleri aşır boyvermesi manasında mücadelenin de simgesidir. Dikenler, engeller aşılabılır. Zorluklardan başarı devşirilir:

Gül toplayabilirsin bir çibandan (sayfa 58)

Çıbanlar,gülün toplanabileceği çıbanlar rüzgara ekilmiştir:

Rüzgarına bir çıban tohumu ektim

Böylece iz bıraktım

Benim mirasıma yeryüzünde

Yel çıbanı çıkaranlar konacaklar bilmeden

Benim oğullarım onlardır (sayfa 10)

Zaten gülleri büyütenler de rüzgarlar değil midir?

Rüzgarların arkadaşı atlar gibi

Büyütürüm güllerini (sayfa 40)

Gözyaşları,çileler rüzgarlara tohumları ekilen çıbanlardan gül açtıracaktır:

Anlat anlat bu gözyaşlarını anlat

Bir gül gibi açan

Her çocukta

Vakti gelince

Doğu çıbanlarını (sayfa 78)

Gayretin tetikçisi ızdırabın tecellileri olan gözyaşları dikenleri, çıbanları sağaltacak,güle döndürecektir.

6.GÜL, BELGE VE ANNE

Hızır Kırk Saat'te gül "belge" kelimesiyle de iç içe kullanılmıştır. Belge'nin belirginlik taşıyıcılığı gül'e, gül'ün güzellik unsuru oluşu da belge'ye yüklenmiştir:

Çağır yüzündeki acıyı

Bir bahar çiğinin düşmesiyle açıklayan babayı

Her gün bahçesinden

Gül devşirmek isteyen

Senin için güle sabırsızlaşan

O anneyi

Annenin sağlık günlerini

İt it denizin dibine it

Gül yerine elinde bir belgeyle gelen (sayfa 51)

Yüzündeki acıyı bir bahar çiğinin düşüşüyle açıklayan bir baba ve her gün bahçesinden gül toplamak isteyen, güle sabırsızlaşan bir anne. Anne ki sağlık günleri gül ölçüsünde bir belge gibidir. Anne ki:

*Başaksa bana ait
Çocuk benim ülkemdir
Anne karnı geleceğin belgesi (sayfa 40),
denilen anne. Anne ki:
Görünüp kaybolan bir hayal gibi yitirmiş anneyi (sayfa 107),
denilerek olmayışının acısı belirtilen.*

Anne ki:
Saçları acıyla ağarmış bir anne (sayfa 78)
Anne ki:
*Ayı kurcalayan ses anadır geceleri (sayfa 54),
denilen annedir.*

Anne:
Gül yerine elinde bir belgeyle gelen (sayfa 51)
Belge:
*..... belgelerle
Kadifeden meleklerle (sayfa 110)*
Meleğin yumuşaklığı, mülayemeti yanında bir de kadifeden oluş vurgulanır. Gülün, bir belge olan gülün adeta melekliğine, kadifelğine işaretlen.

*Yatakta bir kıyameti bekleyen
..... kurtuluş belgesi aramış (sayfa 119)*
Kıyamet elinde bir belge (sahife 122)
Kıyamet vardır... Annenin yokluğunun kıyameti vardır... Dünya bir kıyametle son bulacaktır. Gül bunların bir belgesidir. Gül bunların işaretçisidir, kurtarıcısıdır da aynı zamanda:

*Ölüm dirim toplantısında
Bir gül ansızın patlayıp açılacak bir saksıda
Ve kalkacak bir insan ayağa
Ve ışık ışık (sayfa 124)*

7. GÜL VE BEDİR

İslam tarihinde önemli bir dönüm noktası olan Bedir Harbi de gül ile yanyana anılmıştır:
Yüzümüzde gülbeyaz Bedir demetleri (sayfa 113)
Bedir, gülün mevsimi olan baharın da hazırlayıcısıdır. İrade ve hürriyet ortaya konmuş, gelecek nesiller için zemin olmuştur:

*..... Bedirde
Yeni ve gerçek kardeşlikler kurulmuş
Çiçek çiçeğe durmuş bahar gelmiş
Çocuklar kurtulmuş (sayfa 111)*

8. GÜL, HZ. İBRAHİM VE ATEŞ

Hz. İbrahim, Kur'an-ı Kerim'de "...Allah İbrahim'i dost edinmiştir" (Yıldırım, Nisa Suresi 4/125) diyerek anlatılan Allah'ın Dostu, Halilullah'tır.

Hz. İbrahim inancından dolayı dönemin hükümdarı tarafından ateşe atılır. Allah, Dostu'nu ateşten korur: "Biz ateşe şöyle ferman ettik: "Dokunma İbrahim'e! Serin ve selamet ol ona!". Yıldırım, Enbiya Suresi 21/69) Hz. İbrahim'in atıldığı ateş gül bahçesine dönmüştür.

Hz. İbrahim ateşlere atılır:
İbrahim.....

Çevresi ateş bir çemberdi (sayfa 93)

Ateş,
Delikanlı ateş.... (sayfa 11)'tir.

Ateş gül'e dönmüştür:

*Bir sülün
Gibi elim sana dönerse*

Ay bölün

Bir gülün

Ateşten geçişinde

Ne taşıdığını yüreğinde

An bölün (sayfa 82)

Hz. İbrahim

Ateşlerden geçmiş bir adam (sayfa 101)'dir.

Hz. İbrahim gül olmanın, acıyı bal eyleminin kahramanıdır:

Ateşe dayandığı gibi İbrahim (sayfa 114)

9. GÜL VE MAĞARA

Medeni hayattan uzaklığın ve karanlığın mekanı olan mağara ışıkla gülle aydınlanacaktır.

Birbirinden uzak bu iki sembolü de, mağara ve gülü de birarada kullanmıştır Karakoç. Bunun en güzel örneği şu mısralardır:

*Mağaradaki suyu
Fısıldar güller (sayfa 105)*

34. Bölümde geçen bu mısralar Kur'an-ı Kerim'in vahyedildiği Hira'yı anlatır. Gül, ışığı getirmiştir mağaraya. Nar, bal, incir, zeytin, sabah, kevser, bengisu, seher gibi kavramların, huzur unsurlarının da kullanıldığı bölüm hepsinin fısıldandığı mağara ve gül merkezietinde gelişir.

Aynı bölümde şu mısralar da mağara ve gül kavramlarının bir başka bağlamına, Ashab-ı Kehf'e işaret eder:

*Üçyüz yıllık uykuları
Sur gibi burçlar gibi yükselten (sayfa 106)*

Ashab-ı Kehf, Kur'an-ı Kerim'de Kehf Suresi'nin 9-26. ayetleri arasında bahsedilen bir grup gençtir: "...o genç yiğitler mağaraya çekildiler. Şöyle niyaz ettiler: "Ulu Rabbimiz! Katından bir rahmet ver..." Mağaralarında üç yüz yıl kaldılar. Bazıları buna dokuz yıl daha ilave ettiler" (Yıldırım Kehf Suresi 18/9-26).

20. Bölümde kıssanın aktarılan ayrıntıları telmihen şiirde de işlenmiştir. Kıssa gülle zaman yönüyle irtibatlandırılmıştır:

Uyudular.....

*.....
Solun kadınlarda eriyen gülden
Uyudular uyuyarak onardılar*

*İşıttılar insan yüreğini
.....*

*Mağaranın ağzını kapatan kaya
Değirmen taşı gibi döndü yüzyıllarca*

.....

Uyudular gençliğin mağara konukları (sayfa 48)

Gül, mevsimlerin, belki senelerin ifadesi olmuştur, mağarada yüzyıllarca uyuyan Ashab-ı Kehf için. Karakoç'un başka eserlerinde de Ashab-ı Kehf ve gül vurgusu vardır:

*İşte uyandık kınama bizi güneş adamı
Uyandık ashab-ı kehf gibi
Güllerin açılma vakti
Ağacağız kente şimdi (Karakoç 1990 sayfa 94)
Ashab-ı kehf gibi uyanır uyanmaz kente
koştuğumuzda*

*Ülkümüzü iğde ve gül bahçelerine saçtığımızda
(Karakoç 1990 sayfa 99)*

Tarih sahnesinde gülün yolu dönem dönem mağaralardan geçer. Gülün fısıldadığı hep aynıdır; çilelerden geçmek... Mağaralar değişse de:

Hepsi geçerek bir çile mağarasından (sayfa 115)

10.GÜL, KAN VE VOLKAN

Yaranın kan kaybeden bir yara olması hayatiyetini gösterir. Durması gerekir, kanın güle dönüşmesi gerekir. Volkanın püskürttüğü ateşin güle dönmesi gerekir. Doğan her bir çocuk da bir güldür, yaraları sağaltacak, ateşleri söndürecektir, kan ve volkanı durduracaktır:

*Bir gül gibi açan
Her çocukta (sayfa 78)
Akan suyun sesi değişti
Esen rüzgarların doğrultusu
Gün döndü
Açtı mevsim
Akarak doldurdu
Kan boşluğunu gül*

*Volkan boşluğunu gül (sayfa 100)
Ey doğan çocuk günaydın (sayfa 101)
Her çocuk gül umududur. Her gül açılışı umuttur.
Zaman gül açılışına ayarlı:*

*Ay bölünür
Açılırken güller (sayfa 87)*

11.GÜL VE HALLAC-I MANSUR

*Hızır'ın yolu Bağdat'tan da geçer:
Bağdattayız
Dönüp duruyoruz yırtıcı kuşlar gibi
Çevresinde bir darağacının*

.....

Hallac-ı Mansurun

Bir taş atarak

Bir gül alabilir miyiz?

Elinde biten (sayfa 65)

Hallac-ı Mansur, 858–922 yılları arasında yaşamış İslam mutasavvıfıdır. (www.islamansiklopedisi.info). Fikirleri yüzünden idam edilmiştir. Çeşitli menkıbe kitaplarında anlatılır, vücuduna taşlar atılmıştır. Atılan taşlara değil de Şibli'nin attığı güle ah etmiştir Hallac. Taştan da pek olabilir gül... Şair gül atmaya da değil belki taş atılsa da engin hoşgörüsüyle Hallac'ın gül vereceğini, elinden gül devşirilebileceğini söyler adeta.

Taş atanlara da gül.

BİBLİYOGRAFYA

1. YILDIRIM Suat, Kur'anı Hakim'in Açıklamalı Meali, Işık Yayınları, Kasım 2005
2. ABAK Şaban, Meşaleyi Tutan El, Vadi Yayınları, Ekim 2007
3. HAKSAL Ali Haydar, Sezai Karakoç Eleğimsağlarda Gökanıtı, İnsan Yayınları, İstanbul 2007
4. HALMAN Talat Sait, Karakoç:Özgün Sentez, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Dergisi ve Sezai Karakoç, Hece Dergisi Sayı 73 Ocak 2003 2.Baskı
5. HUB Musa, Türk Dilinde Hızır Aleyhisselam Kültürü, Yağmur Dergisi Sayı 12 Temmuz-Ağustos-Eylül 2001
6. KARAKOÇ Sezai, Edebiyat Yazıları 3 Eğik Ehramlar, Diriliş Yayınları, Ekim 1996
7. KARAKOÇ Sezai, Şiirler 1 Hızırla Kırk Saat, Diriliş Yayınları 7.Baskı, 1995
8. KARAKOÇ Sezai, Şiirler 2 Taha'nın Kitabı/Gül Muştusu, Diriliş Yayınları 5. Baskı, 1990
9. KARATAŞ Turan, Doğanın Yedinci Oğlu Sezai Karakoç, Kaynak Yayınları, Ocak 2013
10. www.islamansiklopedisi.info

Ібрагім Аслан

МОТИВ ТРОЯНДИ У ТВОРИ СЕЗАІ КАРАКОЧА «СОРОК ГОДИН ІЗ ГИЗИРОМ»

Sezai Karakoch вважається особистістю, яка створила та утвердила ідеал турецької культури, в якому поезія займає чільне місце. Його поезія вирізняється багатою художньою мовою та символічністю образів. Великого значення, наприклад, автор надає образу троянди, який загалом є одним із найбільш уживаних в турецькій поезії. Sezai Karakoch своєю творчістю прокладає своєрідний місток поміж теперішнім, в якому він живе, і майбутнім. Він закладає міцну поетичну та світоглядну традицію сьогодення, в якій культурні коди його часу стають досить виразними і надзвичайно знаковими. Саме через еволюцію образу троянди у поезії автора можемо

спостерігати процес творчої еволюції автора. Одним зі знакових творів, на якому дослідник акцентує особливу увагу, є «Сорок годин із гізіром».

Ключові слова: Троянда, поет, мотив.

Ibrahim Aslan

MOTIVE OF ROSE IN SEZAI KARAKOÇ'S "FOURTY HOURS WITH HIZIR"

Sezai Karakoç is considered to be a person who created and affirmed the ideal of Turkish culture in which poetry takes prominent place. His poetry is distinguished with a rich artistic language and symbolism of images. Author, for example, attaches big importance to the image of a rose, which in general is one of the most used in the Turkish poetry. Sezai Karakoç lays some kind of bridge between the present, where he lives, and future with the help of his art. He puts a strong poetic and ideological tradition today, in which the cultural codes of his time become quite distinct and highly significant. Exactly because of the evolution of the image of rose in author's poetry we can observe the process of his art evolution. One of the significant works, on which the researcher focuses special attention, is "Hızirla Kirk Saat".

Key words: Rose, poet, motive.

УДК 82.091:[821.161.2-31+821.111.2-31] «19»

Галина Бокшань

ПРОБЛЕМА ІДЕНТИЧНОСТІ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ У ПОВІСТЯХ «СПАЛЕНЕ ЛИСТЯ» ГАЛИНИ ПАГУТЯК І «ВЕЖА З ЧОРНОГО ДЕРЕВА» ДЖОНА ФАУЛЗА

У статті з'ясовано специфіку неоміфологічної інтерпретації проблеми ідентичності творчої особистості у повістях «Спалене листя» Г. Пагутяк і «Вежа з чорного дерева» Дж. Фаулза. Аналізується ресемантизований обома авторами міфологічний мотив подорожі, що набуває ознак ініціаційного випробування. Досліджується міфосемантика образу лісу як «іншого світу». Увага приділяється створенню письменниками неоміфологічної формації паралельних світів з відмінними темпоральними характеристиками. Розглядається властивий готичній традиції образ дзеркала, що увиразнює набуття іншого статусу в результаті ініціації. Жіночі персонажі у повістях «Спалене листя» і «Вежа з чорного дерева» характеризуються як утілення архетипу первозданної жінки, семантику якого експліковано у праці К. П. Естес. Акцентується кореляція цих образів з мотивом туги за втраченим раєм.

Пропонуються висновки про своєрідність переосмислення Г. Пагутяк і Дж. Фаулзом проблеми ідентичності творчої особистості через реактуалізацію міфологічних мотивів і архетипних образів, а також про типологічну спорідненість міфомислення обох письменників.

Ключові слова: неоміфологічна інтерпретація, ідентичність творчої особистості, міфологічний мотив подорожі, ініціаційне випробування, архетип первозданної жінки, часові аберації.

На шляху самопізнання літературні герої часто змушені волею авторської уяви потрапляти в чужі світи, бо лише контакт з відмінним провокує наближення до того самовідчуття, яке тотожне справжній суті. У повістях «Спалене листя» Г. Пагутяк і «Вежа з чорного дерева» Дж. Фаулза причетні до мистецтва персонажі на певний час занурюються у загадкові творчі світи Інших, що допомагає їм досягнути власну ідентичність. Транспонування міфологічних мотивів

і образів у площину змодельованих Г. Пагутяк і Дж. Фаулзом сучасних світів спонукає нас до аналізу неоміфологічної інтерпретації проблеми ідентичності творчої особистості у творах цих письменників.

Повість Г. Пагутяк «Спалене листя» становила об'єкт дослідження у працях А. Артюх [1], І. Білої [2], Ю. Вишницької [3], О. Карабльової [6] та інших науковців. «Вежа з чорного дерева» Дж. Фаулза різноаспектно аналізувалася у студіях